# DISPUTATIO MEDICA

## INAUGURALIS,

DE

# COLICA.

6

# DISPUTATIO MEDICA

## INAUGURALIS,

DE

# COLICA;

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GEORGII BAIRD, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ Praeſecti;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,

Et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICÆ decreto,

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

SAMUEL WARNEFORD,

ANGLO-BRITANNUS.

"*Poſt, ubi commovit vis ejus, et impetus acer,*
"*Tum perterricrepo ſonitu dat miſſa fragorem.*
"*Nec mirum, cùm plena animae veſicula parva*
"*Saepe ita dat pariter ſonitum diſploſa repente.*"

LUCRET.

Ad diem 12. Septembris, hora locoque ſolitis.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M,DCC,XCV.

Viro integerrimo,

*SAMUELI WHITBREAD*,

ARMIGERO,

E *Legatis Plebis*

In

*Comitiis Britannicis*

Uni;

Non solùm

Ob

Beneficia in illum collata,

Et amorem,

Quo

Illum,

Teneris ab annis,

Caris eheu! parentibus

Orbatum

Prosecutus est;

Sed etiam

Ob

Morum suavitatem,

Et

Hominum generis amorem;

Hanc disputationem

Grato animo

D. D. Cque

SAMUEL WARNEFORD.

Praeceptori dilecto,

JACOBO PENROSE,

ARMIGERO,

Hatfeldiae,

in

Hertfordiae Praefectura,

Artem Apollineam

Peritè et prosperè

Exercenti;

Ob

Monita ejus

Ad

Rem medicam

Pertinentia,

Et

Firmam amicitiam,

Qua

Illum

Dignatus est,

Perexiguum hoc

Grati animi

Signum

Offert

Devinctissimus

SAMUEL WARNEFORD.

# DISPUTATIO MEDICA

## INAUGURALIS,

## DE

# C O L I C A.

---

§ I. *Colica*, de qua nobis in animo eſt diſputare, morbus perfrequens eſt; interdum peracutus; et, per aetatem ſaepe repetens, ſic cruciat, ut vitae ſpatio modò nihil, modò multum demat.

II. Neutri, prae altero, ſexui; nulli, prae caeteris, aetati; ex toto, parcit. Sed mares modò, modò foeminas tentat: nunc neſcios

fari infantes vexat; nunc superbientes viribus juvenes; nunc firmos aetate medios; nunc aetate provectos, quibus corpus annis infirmum est, ingenium sapientiâ validum.

III. Verùm nonnulli tamen, prae caeteris, sunt huic morbo opportuni. Quo autem consistat haec opportunitas, certò affirmare non possumus. Hoc, neque amplius, compertum habemus, infantes et annis graves saepius, quàm aetate medios, intestinis cruciari; ignavos, quàm laboriosos; qui re frumentariâ vescuntur, aliisque quae ex iis parant, quae gignuntur e terra, quàm qui, meliore vitae conditione gaudentes, magnâ ex parte, carnibus aluntur.

IV. 1. In quibusdam etiam, prae caeteris, regionibus terrarum orbis, hoc morbo hominum genus torquetur. Ita est, ut nobis videtur, vel propter insalubrem diaetam; vel

vel propter agrorum conditionem, et caeli naturam; vel, ut saepius accidit, omnia haec simul.

2. ÆGYPTII, ut certiores nos facit VOLNEIUS *, auctor perelegans, et nuper acer GALLICÆ libertatis vindex, qui, haud ita multis abhinc annis, apud eos, scientiae causâ, aliquandiu peregrinatus est, saepe et gravissimè ex intestinis laborant. Eorum enim cibus est res frumentaria, mel, caseus, conditivae uvae, aliaque, quae vel firmissimis stomachis aegerrimè diducuntur. Quinetiam, prae ardore propinqui solis, eorum humores intrinsecùs ad summam cutem nimis evocantur. Hanc ob rem, tenuioribus ingestorum partibus ex alvo absorptis, et extrorsum derivatis, reliqua excrementa siccescunt,

* Vid. VOLN. *Travels through* SYRIA *and* EGYPT *in the years* M,DCC,LXXXIII.—IV.—V. vol. I. edit. LOND. M,DCC,LXXXVII.

cescunt, concrescunt, imò durescunt; atque, prae duritia, saepenumero committunt, ut ex gravissimis intestinorum doloribus a miserrimo hoc hominum genere laboretur.

V. Nonnulli, ob quandam intestinorum conditionem, quae ab alterutroque parente ad eos pervenit, ad colicum dolorem proclives existunt. Quaedam enim, prae caeteris, familiae solent intestinis dolere. In quo verò vertatur haec proclivitas, affirmatè dicere non possumus. Nobis equidem verisimillimum videtur, eorum intestina, vel, ob nimiam irritabilitatem, in spasmum rapi apta esse; vel, prae torpore, adeo aegrè et cunctanter moveri, ut excrementis commorandi et concrescendi locum praebeant.

DEFI-

## DEFINITIO.

VI. Cùm in definitione neque abesse quicquam deceat, neque redundare; eam, quam scriptis tradidit CULLENUS, utpote expletam omnibus ferme numeris et partibus, in medio ipsius verbis ponemus.

"Dolor abdominis, praecipuè circa um-
"bilicum, torquens; vomitus; alvus ad-
"stricta *."

## SIGNA.

VII. Morbus, ad quem hìc disputare propositum est, in intestino pleniore est; in ea maximè parte, qua ii, qui incidunt corpora, caecum et colon esse proposuerunt.

VIII.

* Vid. CULLEN. *Synops. Nosolog. Method.* tom. II. gen. LIX.

VIII. In parte, ubi laboratur, vehemens fit inflatio; atque contentus invitè spiritus, ubique eluctans, non solùm colon, ubi arcum sinuat, sed, aegro judice, etiam vicinas utrinque partes multopere distendit. Ab omni autem parte impeditus, ne transmittatur, et oppositis circà parietibus quoquoversum obnitens, gravissimos concitat dolores; qui, praecipuè circa umbilicum, ubi maximè intenduntur, perinde sunt, ac si interanea vehementissimè torquerentur.

IX. Eodem (VIII.) tempore, musculis sese inaequaliter contrahentibus, umbilicus, et vicina circumcircà tegmina, introrsum sic retrahuntur, ut externum abdomen, hìc concavum, illic convexum, vesiculam globis impletam repraesentet *.

X. Praeterea, praecipuè si magna vis mor-

* Vid. CULLEN. *First Lines*, § M,CCCC,XXXVI.

morbi sit, aeger rejicit non solùm contenta ventriculi; sed etiam sic *duodenum* deplet, ut in iis, quae vomuntur, multum bilis persaepe conspiciatur. Vomitiones modò concitantur assumptis cibo et potu, modò intenduntur: interdum vomitio et singultus vices alternant: haud raro, vomitione sedatâ, summa cutis manat frigido sudore.

XI. Interdum, si maxima vis morbi urgeat, intestina, per totam longitudinem, vertuntur, usque eò, ut non solùm cibus, sed etiam stercus, per os reddatur. Quinetiam, cùm eò processum sit gravitatis, quae per anum immittuntur, ea suprà erumpunt.

XII. Quoties vomitus sic vehementer vexat, morbus *ileus* nominatur, et a nonnullis pro alio, ac colico dolore, morbo habetur. CULLENUS autem, cui, hac de re, accedimus, opinatur, ileum et colicum dolorem

lorem genere convenire, et gradu tantummodo differre; cùm praesertim iisdem causis concitentur, iisdem sanentur remediis.

XIII. Hic morbus plerumque incipit ab alvo adstricta; neque profectò aeger doloribus priùs levatur, quàm vel sponte vel medicamentis alvus et spiritus infrà transmittantur.

XIV. Colicus dolor saepe neque febrem habet, neque inflammationem. Interdum autem fit inflammatio ejus partis intestinorum, qua sedes morbi est; quae, cùm primùm supervenerit, omnia signa semper intendit, atque, ut plurimi putant, committit, ut, per totam longitudinem, intestina (XI.) vertantur.

XV. Quibus ita (XIV.) videtur, ii censent, stercus per os redditum indicare, intes-

tina

tina jam inflammationem cepisse. Aliter autem videtur Culleno. Contendit enim, uti interdum, nullâ stercoris vomitione, intestina inflammationem capiunt, ita interdum, inflammatione intestinorum nullâ, stercus vomi; ideoque, etiamsi stercus suprà transmittatur, tamen non esse, quare intestina inflammationem cepisse, aut ileum et colicum dolorem genere differre, aliquis existimaret.

## DIAGNOSIS.

XVI. Morbi, quibus ulla communia sunt cum colico dolore, sunt *enteritis*, *diarrhoea*, *cholera*, et *dysenteria*. Res igitur postulare videtur, ut, quibus notis ille ab his morbus dignoscatur, quàm paucissimis dicamus.

XVII. 1. *Enteritidis*,—maximè *phlegmonodeae*, et ejus gradûs colici doloris, cui *ileo*

nomini est, tot communia sunt signa, ut illam hoc dignoscere imprimis arduum sit. Attamen, percunctati ab aegro aut amicis, quemadmodum et ex quibus causis se malè habere coeperit, et, ejus carpo manu admotâ, cognitâ febre qua implicetur, noscere, utro morborum laboret, plerumque poterimus.

2. *Enteritis* enim a febre incipit, eâque sanè gravi; contrà, ileo, aliquot post dies, quàm ab alvi duritia inceperit, supervenit febris, et ea initio ardens. Quinimo, ille morbus, interdum speciali causa concitatur, velut intestino ex abdomine devoluto, quod stercore accepto vastiùs tumet, retròque compelli non potest.

XVIII. *Diarrhoeae*—et colici doloris communia sunt interanea tormina. Ii autem, quos diarrhoea arripuit, lenioribus tor-

minibus

minibus affliguntur; et eorum alvus et spiritus infrà transmittuntur: contrà, quos cruciat colicus dolor, ii acerbioribus anguntur; atque ex eorum intestinis neque stercus infrà erumpit, neque spiritus.

XIX. *Cholera*—et colicus dolor communia habent interanea ad umbilicum tormina, et vomitum biliosum. Sed, in illo morbo, tormenta tolerabilia sunt, prae iis, quae in hoc sunt; et, praeterea, magna vis bilis infrà erumpit, atque saepe etiam crura manusque contrahuntur.

XX. *Dysenteria*—aequè, ac colico dolore, intestina profectò torquentur, et naturales faeces non infrà emittuntur. Verùm dysentericis, secùs atque iis qui colico dolore cruciantur, abest vomitus: dum frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano est; atque ex intestinis modò cruor manat, modò

modò quaedam quasi mucosa excernuntur, modò quaedam carnosa descendunt *, imò etiam interdum omnia haec simul dejiciuntur. Quinetiam, ille morbus semper †, hic nunquam, speciali contagione concitatur.

XXI. Memoratis quibusdam (XVII.-XX.) notis, quibus colicus dolor distinguatur ab aliis (XVI.) morbis, quibus cum eo quaedam communia sunt; proximum est, ut, quibus causis proveniat, disposité expediamus.

## CAUSÆ REMOTÆ.

XXII. Ex causis, quae committunt, ut colico dolore homines laborent, nonnullae tantùm corpus reddunt aptum, quod eo corripiatur;

* Vid. AUREL. CORNEL. CELS. *de Medicina*, edit. ALMELOVEENIAN, lib. IV. cap. XV.

† Vid. CULLEN, *First Lines*, § M,LXXV.

ripiatur; aliae, in apto jam corpore, eum movent. Illas, *praedisponentes*, medici cognominant; has, *excitantes*. De utroque genere, fusiùs disputandum est.

XXIII. *Praedisponentes.*—Proclivitas in colicum dolorem consistit, ut nobis videtur, vel in torpore intestinorum, ob quem cunctanter et remissè sese astringunt et relaxant, et sic excrementis intus remorandi locum praebent, donec, absorptis tenuioribus partibus, usque eò durescant, ut aegerrimè infrà transmittantur; vel in nimiâ eorundem irritabilitate, prae qua, facilè in spasmos trahuntur.

XXIV. Intestinorum (XXIII.) torpor et irritabilitas, modò congenitâ quadam infirmitate derivantur; modò, progrediente vitâ, causis efficiuntur, quae corpus imbecillum, et ad munera invalidum reddunt. Harum nonnullae

nonnullae rectà, aliae minùs rectà, corpus infirmant.

XXV. Prioris (xxiv.) generis sunt frigus, inferioribus maximè membris admotum; diaeta vel parca nimis, vel parùm nutriens, vel qualis in ventriculo tardè et aegrè diducitur; animus sive veris sive fictis miseriis diu demissus; exinanitiones magnae; ignavia; aliaque horum, quòd ad effectus, assimilia.

XXVI. Secundo (xxiv.) genere comprehenduntur, ea, quotquot sunt, quae, nimis vehementer nimisve diu incitando, universum corpus, praecipuè autem ventriculum et intestina, infirmaverint. Talia sunt ebrietas; multus condimentorum usus; motus animi turbati; frequens VENERIS congressus; longa insomnia, maximè lucubratio; magna vis caloris diu corpori admota.

XXVII.

XXVII. *Excitantes.*—Causa, ex qua, sicuti ex communi trunco, enascuntur omnia mala, quibus versantur ii, quos *colica* arripuit, est, nobis judicibus, vel spasmus coli, sine praeviâ alvi duritiâ; vel alvi duritia, sine praevio coli spasmo; vel utraque haec simul.

XXVIII. Cùm ita (XXVII.) sit, quae colicum dolorem concitant, ea triplice genere continentur. Sunt enim, vel qualia, duritiâ nullâ, spasmum efficiunt; vel qualia, spasmo nullo, efficiunt duritiam; vel, demum, qualia simul efficiunt et duritiam et spasmum. De his generatim et deinceps perpauca dicere, haud alienum erit.

XXIX. *Genus* (XXVIII.) *primum*,—omnia complectitur, quae sive externo corpori admota, sive in ventriculum assumpta, jam irritabilia nimis (XXIII.) intestina quoquo-

modo

modo irritant; adeo ut pertinaces capiant spasmos, prae quibus, stercus et spiritus infrà transmitti nequeunt.

XXX. Hujus (XXIX.) generis sunt venefica quaedam, ex iis quae e terra effodiuntur; acida et acria, justo saepius et uberiùs ore assumpta; frigus cum humore, summo corpori, praesertim extremis inferiorum partibus, admotum, et, prae miranda partium communitate et consortione, debilitate intestina afficiens; *spinalis* medulla, unde enascuntur nervi, qui, rectà minùsve rectà, intestino colo surculos largiuntur, vertebris contusis, vel fractis, vel luxatis, vel demum aliâ quavis causâ, laesa; *meconium* infantûm recenter natorum, intestinis remorans; quotidiana ebrietas; bilis justo parciùs in intestina infusa; concreta in intestino caeco formata, et hinc in

colon

colon devoluta; aliaque, demum, quae longum esset memorare.

XXXI. *Genus* (XXVIII.) *secundum*—rem alimentariam comprehendit, vel quam non, ex toto, dissolvere potest ventriculus; vel quae, licèt penitùs dissoluta sit, tamen, aut quia intestina ad dejiciendum non satìs incitat, aut quia, ob lentorem et tenacitatem, concrescendo apta est, in alvo diu moratur, et in duritias concrescit.

XXXII. Hujusmodi (XXXI.) alimentum, partim constat ex iis, quae fundit foeta tellus; partim ex iis, quae aquis vivunt; et partim ex iis, quae terrae munere vescuntur. De his capitulatim pauca dicere, nobis in animo est.

XXXIII. Quò autem ea, quae nobis in mentem veniat proferre, magis in aperto sint

ad intelligendum, neutiquam a re nostra erit interdicere, primùm, haudquaquam, quemadmodum alimentum quodlibet cuivis noceat, ex cognitis in nosmetipsos vel alios effectibus, judicandum esse; sed magis ex cognitis hujus, quantùm valeant, concoquendi viribus: deinde, naturam sapientissimo consilio corpora nostra ita fabricatam esse, ut, primâ aetate, organa concoctioni dicata, multo, quàm adultâ aut virili, faciliùs ad rei alimentariae naturam sese aptent; ideoque ea, quibus, a teneris annis, quotidie vesci consuevimus, multo citiùs confici, quàm quae, maturâ jam aetate, cùm primùm assumimus. His obiter dictis, ad rem redeamus.

XXXIV. *Caput* (XXXII.) *primum*. Hoc comprehendit ea ferè omnia, quae ad nuceum genus pertinent, scilicet juglandes, nuces amaras, nuces avellanas, nuces Graecas

seu

seu amygdalinas, nuces castaneas, aliasque harum genere assimiles. Hae omnes, si nimio usu quis dulcedine motus sibi indulgeat, colicum dolorem concitant. Praeterquam enim quòd perpauci iis, a tenerâ aetate, multùm vivere sese assuefecerunt, oleo abundant, quod obstat, ne ventriculi succo penitùs dissolvantur. Quinimo, etiamsi fuerint penitùs dissolutae, tamen earum amylum, prae tenacitate, qua pollet humectum, aptum est, quod in alvo nimis diu moretur, et duritiâ ferè lapidescat.

XXXV. Caseus quoque, et recens et vetus, sed hic magis, si quando eo multùm utantur, in quibusdam colicum dolorem movet. Neque profectò hoc mirum est; cùm praesertim non modò in stomacho aegrè solvatur, sed etiam hinc in alvum transmissus, ad concrescendum et indurescendum cumprimis pronus sit.

XXXVI.

XXXVI. Lac, porrò, ipsum, et lactentia, in quibusdam, imprimis autem iis, quibus, a primâ aetatulâ, in potulentis et esculentis parùm fuerunt, haud raro committunt, ut intestina colico dolore crucientur. Coagulatur enim lac in stomacho, et, nisi in *duodeno* commixtâ cum iis bile resolvantur massulae, efficit, ut venter admodum indurescat. Huc accedat, quòd lac, lacteique humores, alvum coactam reddunt, quippe quia, prae miti naturâ, ad intestina incitanda parùm valent.

XXXVII. Ad hoc, non desunt, qui compressâ alvo et colico dolore laborant, siquando, alio deficiente, non ita soliti, per paucos dies, mensis panem edant, ex farina triticea vel fabagina, vel ea pisi, confectum; sed qui quotidie desident, si, pro pane communi, avenaceo utantur. Quianam ita est? Quiane panis avenaceus intestina magis concitat,

citat, et ad concrescendum minùs proclivis est? Ita prorsùs existimamus.

XXXVIII. *Caput* (XXXII) *secundum*—complectitur pisces et suffitos, et salitos, et sole arefactos; qui, propterea quòd succo ventriculi ferè indissolubiles sunt, aegerrimè diducuntur; et qui, ob concrescendi proclivitatem, quae iis inest, alvo cunctabundi, tardissimè descendunt.

XXXIX. *Caput* (XXXII.) *tertium*—continet carnes, quales sint cunque, quae sale diu conditae sint, vel fumo arefactae. Hinc fumosae pernae, sicubi iis quisquam multùm vivat, non solùm adstrictam faciunt alvum, sed etiam haud raró colicum dolorem movent. Quippe enim cùm in ventriculo parùm dissolubiles sint, in alvo persaepe duritiâ ferme lapidescunt; atque, quò minùs infrà transmittantur alia alimenta, obstantes,

obstantes, committunt, ut intestinum suprà magnopere distendatur, et vehementissimè doleat.

XL. *Genus* (XXVIII.) *tertium*—omnia ea in se continet, quae duritiam simul efficiunt et spasmum. Hujusmodi sunt fructus acerbi et immaturi: qui non solùm, prae acore, quo redundant, intestina debilitant, et motum eorum vel salubrem sedant; sed etiam, stomachi liquore insolubiles, tardissimè descendunt, et haud raró aliquam coli partem praeobturantes, subsequenti stercori ineluctabile praepedimentum objiciunt. Hinc eorum improvido usu saepenumero movetur colicus dolor, quem vel efficacissima medicamenta nequeunt abstergere.

## CAUSA PROXIMA.

XLI. Quod, sicuti truncus communis, omnes hujus morbi surculos vel signa progerminat, id est vel spasmus inferioris alvi vehemens, vel vehemens ejusdem distentio. Secùs enim, ac nonnulli jure magni nominis medici asseruerunt, interdum praevium spasmum subsequitur distentio, aliàs praeviam distentionem spasmus.

XLII. Retur Cullenus, causam, ex qua, sicuti ex communi parente, omnia morbi, de quo disseritur, signa progignuntur, esse spasmum alvi inferioris, impedientem, quò minùs stercus infrà transmittatur. Ejus verò opinioni, quam non confirmavit argumentis, habemus, quae contradicamus.

XLIII. 1. Primùm opinioni (XLII.) CULLENI contraimus, quia, si vera haec esset, colicus dolor, secùs atque accidit, semper sanaretur medicamentis, ex iis, quae magnâ incitandi et spasmum solvendi facultate pollent.

2. Deinde, huic (XLII.) auctori opinione non accedimus, quòd in tubo, qualis est alvus, contentis, ne descendant, obstari potest ab alterutrâ ex duabus causis; scilicet, vel tubi ipsius spasmo, ob quem neque contenta etiam liquida, nedum concreta, descendere queunt; vel contentis ipsis aliquà concretis, et in lapidosam ferme duritiam solidatis, quae, per tubum et naturalem, sine gravissimo dolore nequeunt infrà transmitti.

XLIV. Ex his (XLIII. 1. 2.), nostra opinione, conficitur, spasmum, quamvis persaepe, neutiquam tamen semper, ut opina-

tur

tur (XLII.) CULLENUS, eam eſſe cauſam, qua, intermedio nullo, colicus dolor movetur.

## PROGNOSIS.

XLV. De eventu hujus morbi judicandum eſt, ex cognitis cauſis, quae concitaverint, et ſignis, quibus notetur.

XLVI. 1. Si venenis metallicis provenerit, aut contuſo dorſo, aut concretis magnis aliqua alvi parte fixis, malum eſt.

2. Ubi inteſtina efflictim torquentur, et dolor vehementer cruciat; ubi, vel efficaciſſimis medicamentis opportunè adhibitis, vis morbi nihildum minuitur, imò, alvo etiamnum coactâ, potiùs intenditur; malum iterum.

 3. Cùm,

3. Cùm, medicinâ fruſtrà obſtante, alvus inflammationem ceperit, et febriverit aeger; et cùm, haud multò pòſt, dolor ceſſaverit ſubitò, plerumque in propinquo, imò in limine, eſt mors.

XLVII. 1. Contrà, quando morbus, concitatus eſt cauſis, quae, ut ſpaſmo corripiatur alvus, efficiunt, bonum eſt.

2. Optimum eſt, cùm, poſt medicamenta aſſumpta, remittat dolor, et ſtercus infrà tranſmittatur, majorem adhuc remiſſionem efficiens.

## PROPHYLAXIS.

XLVIII. De hac rei noſtrae parte, non opus eſt multa dicere. Ne enim morbus, de quo agitur, accidat aut redeat, praecaveri

potest,

potest, evitando causas, quibus solet concitari, et committendo, ut his causis intestina aegriùs afficiantur.

XLIX. Quae hae (XLVIII.) causae sint, suprà (XXVII.-XL.) jam fusè diximus; et, ut evitentur cognitae, plerumque tantùm opus est, hominem, quem colicus dolor semel vexaverit, eas cognoscere.

L. Committendum (XLVIII.) est, ut alvus causis colici doloris concitatricibus minùs opportuna fiat, regimine, et, si opus sit, medicinâ eam usque eò roborando, ut minùs, quàm (XXIII.) antea, aut torpida aut irritabilis evadat.

LI. Caeteris rei nostrae partibus, pro facultate, absolutis, nunc opus est, ut solam, quae superest, partem persequamur. Quapropter, quàm brevissimè, at ordinatè tamen,

men, qua ratione sanetur colicus dolor, expediamus oportet.

## RATIO MEDENDI.

LII. Cognitis (XXII.-XLIV.) causis colici doloris, oportet, ut nobis videtur, medicum, cujus sit, eum sanare, spasmum alvi solvere, deinde stercore hanc vacuefacere. Quo modo, et quibus haec faciat, disposité exponere nostrum est.

### DE SPASMUM SOLVENDO.

LIII. Medicamenta, quae ad spasmum solvendum plurimùm pollent, sunt sanguinis missio; calor; exulceratoria; opium; et mitia quaedam olea.

LIV. *Sanguinem*,—si aeger juvenis et validus sit, et si simul sit, quamobrem inflammationem vel supervenisse, vel propè esse ut superveniat, suspicemur, priùs mittere, quàm alia medicamenta adhibeantur, oportet. Rebus enim ita sese habentibus, opportuna sanguinis missio, praeterquam quòd spasmum aliquatenus solvit, non solùm occurrenti inflammationi obstat; sed etiam, ad committendum, ut inflammatio, quae jam acciderit, solvatur, et ne hanc consequantur mala, multùm sanè pollet.

LV. *Calor*—hoc morbo laborantibus, ministris vel siccis vel humidis, admoveri potest.

1. *Sicca*, quorum ope calor iis, quos vexat colicus dolor, admoveatur, sunt animal vivum abdomini admotum, vel vesicae calidâ aut aquâ aut arenâ impletae, huic su-

per-

perimpositae. Haec autem, etiamsi dolorem interdum multùm levent, rarissimè tamen ad morbum, ex toto, sanandum sàtis pollent.

2. *Humida*, quibus efficere possumus, ut a hoc morbo implicatis caleatur, sunt aqua calida, in quam corpus vel omnino, vel septo ferme transverso tenus, immergitur; vel lanea ex aquâ tepidâ expressa, quibus abdomen fovetur. Calor autem illo modò admotus, plùs, quàm hoc, proficit, quia longè plures simul corporis partes penetrat. Quòd si, ut interdum est, incommodum sit aegro in aquam calidam descendere, tum succidis hac laneis abdomen et inferiora membra fovere, sicuti peropus erit, ita multùm forsitan proderit.

LVI. *Exulceratoria.*—Spasmus, quo, dum ex colico dolore laboratur, abdominis musculi

culi corripiuntur, satìs supèrque oſtendit, quantum his cum intestinis consortium intercedat. Hoc cognito, medicis in mentem venit, forsitan fore, ut, ob hanc consortionem, externum abdomen exulcerare aut rubefacere plurimùm prodesset. Res tentata, neutiquam, id quod testantur plurimi medici, secùs opinione processit: perrarò etenim accidit, ut exulceratoria et rubefacientia, si tempestivè abdomini imponerentur, non colicum dolorem levarent.

LVII. *Opium*—autem omnibus aliis, quae assumuntur ut spasmum solvant, omnium opinione, praepollet. At eodem tamen tempore, quo spasmum solvit, committit, ut intestina sese remissiùs astringant atque relaxent, ideoque ut pigretur alvus.

LVIII. Cùm ita (LVII.) sit, minimè mirandum est, nonnullos summis laudibus opi-

um

um prosequi, dum alii intendunt omnes nervos, ut nobis persuadeant, hoc morbo laborantibus multùm nocere. Quòd si, ut suprà (XLI.) memoravimus, causa, quae, quasi communis truncus, progerminat omnia signa colici doloris, est interdum spasmus intestini, interdum vehemens hujus distentio, opinio utrobique contendentium partim vera est, partim falsa; cùm praesertim nonnullis hoc dolore cruciatis multùm sanè noceat, dum aliis plurimùm proficit.

LIX. Quoties, praeviâ nullâ alvi duritiâ, colicus dolor aliquem vexat, et ideo est, cur, spasmum esse *proximam* ejus causam, opinemur; toties aegro, ut opium adhibeat, praecipere medicum oportet. Hoc enim, soluto alvi spasmo, dolorem sanaturum esse, verisimillimum est. Quòd si colicus dolor alvo astrictae supervenit, et sic dubitari vix potest, quin ille hujus duritiae effectus sit; tum,

tum, nisi vomitio vehemens obstet, quò minùs assumpta cathartica proficiant, opium vitandum est; cùm praesertim committendo, ut intestina sese minùs enixè astringant et relaxent, quàm ad induratum stercus infrà transmittendum sufficiat, morbum adeo non levaret, ut intenderet magis.

LX. *Olea mitia*,—ut idonea medicamenta, quibus spasmus solvatur, a medicis memorata sunt; et, si ventriculo conveniant, non ii sumus, qui dubitemus, quin multùm proficiant. Quoniam autem plurimi sunt, quorum ventriculis cumprimis aliena sunt, periclitandi, quid possint contra spasmum intestinorum, locus medicis persaepe non suppeditatur.

## DE STERCORE ALVUM VACUEFACIENDO.

LXI. Medicamenta, quibus alvus contentis faecibus vacuari possit, sunt alia atque alia cathartica vel devorata, vel in alvum ex parte inferiore data.

LXII. *Alvi ductio.*—Cùm colicus dolor sit in plenioribus intestinis, praesertim in colo, emollientia in alvum ex inferiore parte infusa, catharticis devoratis eo antecellunt, quòd ipsi parti laboranti admoventur, et, insuper, ventrem citiùs exinaniunt. Cathartica, porò, devorata, persaepe per os priùs redduntur, quàm alvum movere potuerint.

LXIII. 1. Initio in alvum immittenda sunt lenissima. Multa aqua tepida, quacum

cum concorporatur oleum mite, interdum ad spem respondet, et praesentaneum levamen affert.

2. Si hujusmodi (LXIII. 1.) mitiora, ad alvum subducendam non satìs valeant, oportebit efficaciora in hanc, per anum, dare, veluti sales medios. Ex his nullus, ut ait CULLENUS, saepius respondet, quàm sal communis.

3. Salibus etiam (LXIII. 2.) neutris parùm valentibus, CULLENUS praecipit, ut in alvum ex inferiore parte infundatur aqua tepida ex sena, vel ex alio cathartico, cujus virtutes aqua cocta elicere potest. Eodem auctore, *vinum antimoniale*, vel terebinthinum quid, iis superaddere, quae per anum injiciantur, interdum haud alienum erit.

4. Si,

4. Si, his (LXIII. 1. 2. 3.) omnibus deinceps datis, proventum sit nequiter, in alvum per anum, apti clysteris ope, *nicotianae* fumus immittendus est. FOWLERUS putat, aquam tepidam ex *nicotiana* adhuc plùs pollere; sed, utrùm, necne, sic polleat, affirmatè dicere non possumus.

LXIV. *Purgatio.*—Quoniam in alvum ex parte inferiore data, etiamsi morbum levent, raro satìs, ad penitùs curandum, valent, plerumque devoratis catharticis alvum movere opus eſt.

LXV. Cathartica autem ex iis, quae alvum acriter incitant, cùm et saepe protinùs ferè per os reddantur, et, si alvum non vacuefaciant, inflammationem concitent, non priùs tentari debent, quàm mitiora tentata secùs expectatione cesserint.

LXVI.

LXVI. Mitiorum nullum minùs aptum est, quod rejiciatur, aut ad spem saepius respondet, quàm crystalli *tartari*. Mitioribus quoque, quorum ope consequuntur colico dolore efflicti, ut ex inferiore parte stercus et spiritus transmittantur, annumerandum est oleum cicinum.

LXVII. His (LXVI.) non respondentibus, adhibenda sunt cathartica, ex iis quae intestina acriùs stimulant. Hujus generis sunt *jallopa*; *hydrargyrus muriatus mitis*; vomitoria ex *antimonio* praeparata, exiguis, aliis brevi post alias, dosibus assumpta.

LXVIII. Si etiam haec (LXVII.) nihil valeant, tunc tantùm restat, ut intestina pleniora, colon nempe et rectum, magnâ vi aquae tepidae, per anum, clyſteris ope, continuato rivo immissâ, quàm tutò possumus

mus maximè dilatemus. Testantibus enim Haeno et Culleno, hujusmodi dilatatio, post alia frustrà tentata, interdum ad spem respondit.

FINIS.